



מכתב לימים אלו

מאת:

הגאון רבי יעקב הלל שליט"א

ראש ישיבת "אהבת שלום"

חודש ניסן ה'תש"פ

"עת צרה היא ליעקב וממנה יושע" (ירמיה ל' ז')

מהפכה בעולם

רבים מידידי בארץ ובתפוצות ביקשו סיוע להבין את המצב הקשה שאנו חווים כעת עם נגיף הקורונה, אשר עד לרגע זה לא נמצא לו תרופה, והוא הולך ומתפשט על פני העולם כולו, רח"ל. העולם המוכר לנו מתמוטט. הכלכלה העולמית, שוק המניות, ואינספור עסקים ועובדים בכל מגזר נפגעו קשה. היציבות בכל הקשור לעושר העולמי, וליכולת להתפרנס התערערה בצורה מדאיגה.

עם התפשטות הנגיף כל מרכזי הבילוי והקניות וכו' (שהיו פתוחים לציבור יום ולילה וגם בשבת קודש בעוה"ר) שעד לאחרונה שירתו אלפים ורבבות, מושבתים כעת לחלוטין. טיסות מקומיות ומעבר לים, שהפכו להיות כה נפוצות בתקופתנו, אינן אפשריות עוד. דור שבו רמת המוסריות המסורתית הפכה לשריד של פעם מתמודד כעת עם "הרחקות חברתיות" מכוח חוקי הבריאות. ופעמים שיש צורך לעקוב אחר מקום הימצאותם של בני אדם מסוימים על ידי הרשויות, בכדי למנוע את התפשטות המחלה, תוך פגיעה בפרטיות ובחופש התנועה של האדם.

הורגלנו לבטוח במומחיות הרופאים וברפואות המצויות בזמנינו, ובצדק, שהרי על ידם הצליחו להאריך את חיי האדם מעל ומעבר לממוצע תוחלת החיים בתקופות עברו. בידי הרפואה מצויים כיום גם מגוון של בדיקות חדשניות כמו צילומי רנטגן, סריקות מגנטיות ואולטרה סאונד, שהפכו את המערכות הפנימיות בגוף האדם לספר פתוח. ברם, עם הגעתו של הנגיף החדש ה"קורונה", ביטל הקב"ה את כל אפשרויות ההצלה. אין די בתי חולים, ואין די מיטות אשפוז לחולים החדשים, אין חיסון או תרופה ידועים עבור הווירוס, ובני אדם בכל רחבי העולם נופלים חולים - באופן טרגי, ורבים מהם מתים. גם האנשים החסונים ביותר מבחינת בריאותם אינם מוגנים מן הנגיף ועומדים תחת אימה גדולה ממחלה ומן הגרוע יותר. וכמובן שגם המנהיגים הגדולים בעולם, אנשי הצבא ושועי עולם אין להם מפלט מן הסכנה.

זאת ועוד, שאף ההנחות והתובנות להם מגיעים המנהיגים והרופאים מעת פרוץ הנגיף, מתנפצות ומשתנות מעת לעת, עד אשר גם גדוליהם נמצאים באי ודאות ובפחד מהנעלם, והם מודים ואומרים, שאין לאל ידם לשער עוצם המכה, תקופת הימשכותה ובאיזה סוג וגיל ביכולתה לפגוע רח"ל.

והשאלה הנפוצה היא: מה זה עשה ה' לנו? מה נדרש מאתנו בימים טרופים אלו?

והנה לא נביאים אנו ולא בני נביאים, ואין אתנו מי שידע להבין ולהשכיל את עומק מחשבתו יתברך בהנהגתו עלינו בתקופה קשה זו, ואולם עם זאת, יכולים אנו להשיג מעט הבנה מעשית חשובה, מתוך כמה מאמרי חכמינו ז"ל, כיצד להגיב לנסיבות הנוכחיות, ולהשתמש בהבנות אלו גם כקרב קפיצה לצמיחה רוחנית.



מצרים

הנה מצרים בה נשתעבדו בני ישראל הייתה המעצמה והאימפריה הגדולה והעשירה ביותר בעולם באותה תקופה, עד שבא הקב"ה והפכה על פיה, להודיע לכל באי עולם שהוא לבדו בורא, משגיח ושליט על העולם. עד אז היה למצרים את כל הנדרש להבטחת שלומם ובטחונם: מלך חזק, צבא אדיר, עושר עצום וחכמים יועצים עם הידע המתקדם ביותר באותה תקופה. גם העבדות במצרים הייתה חזקה מאוד כמבואר בזוהר (פרשת בא דף ל"ז ע"ב) שהמצרים עשו קשר של כישוף לבני ישראל עבדיהם, כך שעל פי חוקי הטבע לא הייתה להם היכולת לצאת מעבדותם לעולם. כל פתחי מצרים היו נעולים גם כן על ידי כוח הכישוף אשר שלט שם, ואף עבד לא היה יכול לברוח משם. המצרים האמינו בכוחם של כל מיני אלילים, ובכללם המלך פרעה ונהר הנילוס מקור חיותם.

ואכן, מצרים הייתה גם מקום הטומאה השפל ביותר בעולם, כפי שהתורה מעידה עליה וקוראת לה "ערוות הארץ" (בראשית מ"ב ט'). ואולם בתור אומה הייתה נחשבת באותם הזמנים לאומה החזקה ביותר בין כל אומות העולם, עד שכל בני האדם בתקופה ההיא היו בטוחים שלא תהיה כל אפשרות לשום כוח בעולם להתגבר עליה.

אך תאוריה זו החזיקה מעמד עד שבורא העולם שלח אליהם את עשרת המכות והכל התמוטט, המלך, הצבא, האלילים, וכל העושר הגדול שהיה שם. גם החרטומים לא יכלו להתגבר על המכות שהחריבו כליל את הארץ. הם עמדו מהצד וראו כיצד כוחות הטבע, שעליהם סמכו, השתוללו כל כך עד שגם הם הוכרחו להסיק ש"אצבע אלוקים היא" (שמות ח' ט"ו)². וגם פרעה בטח בעניינים שאותם ראה כמקור כוחו, היינו חיילותיו, הונו, כוח הכישוף שהיה נפוץ ביותר בארץ מצרים ואליליו. ואולם המכות השאירו אותו ערום מכל.

דבר דומה מאוד מאוד קורה לכל העולם בימים אלו, כאשר כל תענוגות העולם שבהם נהנים בני האדם, כל המוסדות האיתנים שבני האדם סומכים עליהם אובדים מן העולם בזה אחר זה. מה המשמעות של כל זה עבורנו?

לענ"ד, יש כאן מסר ברור מאוד לתקופה בה אנו חיים.

לאורך חיינו אנו מתמודדים עם הסתירה הגדולה והמתמדת בין חומריות לרוחניות. אנו חיים בחברה חומרית ביותר, ובגין כך לעתים קרובות אין אנו מנצלים את כוח הבחירה באופן הראוי. ותופעה טרגית בהיקף המתרחש כעת לעינינו, המביאה לירידה תלולה בהזדמנויות להנאות גשמיות, בוודאי אינה מתרחשת לחינם. עלינו להעריך מחדש את סדרי העדיפויות שלנו, ואת ההשקפה שלנו על סיבת מציאותנו וקיומנו בעולם הזה, ולהבין מה מצפה מאתנו הקב"ה בעת הזאת.

שורש הפורעניות

חז"ל (אבות פ"ה משניות ח' וט') לימדונו שלכל הצרות בעולם יש שורש רוחני, וז"ל: "שְׁבַע מִיָּנִי פְרָעִיּוֹת בָּאִין לְעוֹלָם עַל שִׁבְעָה גּוֹפֵי עֲבָרָה. מִקְצָתוֹ מַעֲשָׂרִין וּמִקְצָתוֹ אֵינָן מַעֲשָׂרִין, רָעַב שֶׁל בִּצְרָת בָּאָה, מִקְצָתוֹ רָעִיבִים וּמִקְצָתוֹ שְׂבָעִים. גָּמְרוּ שֵׁמֶץ לַעֲשׂוֹר, רָעַב שֶׁל מְהוּמָה וְשֶׁל בִּצְרָת בָּאָה. וְשֵׁמֶץ לְטוֹל אֶת הַחֶלֶה, רָעַב שֶׁל כָּלִיָּה בָּאָה³. דָּבָר בָּא לְעוֹלָם עַל מִיתוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּתוֹרָה שֵׁמֶץ נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין⁴, וְעַל

¹ ועוד עיין אסתר רבה א' ט"ז, מובא ברש"י שמות י"ב ל'.

² פרעה סירב להאמין במציאות ה' כמשגיח המעורה ומעורב בכל מעשה בני אדם ושיש לו תכלית בבריאתו את העולם, כדרך אמרו: "מי ה' אשר אשמע בקולו" (שמות ה' ב'). הוא הכיר רק בכוח של השם "אלוקים" המורה על הנהגת הטבע. והנה המכות הוכיחו למעלה מכל ספק שהעולם כולו שייך לבורא ושהוא שולט יחיד עליו, הפועל פעולות וכוחות כפי הנראה בעיניו (שער הכוונות דרוש פסח דרוש א'). עד שגם פרעה שהחשיב עצמו לאליל (עיין רש"י שמות ז' ט"ו) הכיר בכך.

³ חטאים אלו ותוצאותיהם קשורים למזון. וא"כ המסר ברור: אם אנו רוצים שיהיה לנו מספיק אוכל אנו צריכים להקפיד על קיום המצוות הקשורות לאוכל.

⁴ לפי הרע"ב היינו "שלא עשו בהן דין תורה". ולפי התוס' יו"ט היינו בחיובים שאינם מסורים לבי"ד "כגון מיתות בידי שמים וכריתות, אי נמי שלא בהתראה או שברח העובר". ועי' רמב"ם הל' סנהדרין י"ב א'-ב'.



פרות שביעית. חרב באה לעולם על ענני הדין, ועל עוות הדין, ועל המוריס בתורה שכל כחלקה. חנה רעה באה לעולם על שביעת שנה, ועל חלול השם. גלות באה לעולם על עובדי עבודה זרה, ועל גלוי עריות, ועל שפיכות דמים, ועל השמטת הארץ, ע"כ.

והרי שפורעניות, מהומות וייסורים באים לעולם מפני עוונות ישראל.

הגוף והנשמה

כידוע, האדם מורכב מגוף ונשמה, ובכוח שניהם יחד עובד האדם את בוראו בעולם הזה. יסוד זה נרמז בחלומם של יעקב אבינו שראה: "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (בראשית כ"ב י"ב). הגוף הוא רגלי הסולם המוצבים ארצה, ואילו הנשמה – היא ראש הסולם המגיע השמימה, ויחדיו הם פועלים בתורה ובמצוות לקיימם למטה, ונמתקים הדינים למעלה. בוודאי שעלינו לשמור על בריאות הגוף וצריך להתפלל על כך, אבל הקירבה לבורא יתברך תלויה בנשמה. והנה אין סוף למה שיכולים אנו לעשות כדי לעדן ולשכלל את נשמתנו. כל מצווה שאנו מקיימים יוצרת קשר מיוחד לה' יתברך, באופן שאין שום מצווה אחרת יכולה. ישנם תרי"ג דרכים להתחבר לה'. ולימוד התורה בפרט, הוא המקור וכוח החיות של כל המצוות, ומהווה קשר בין הקב"ה לעם ישראל שאין כמותו, וכלשון המפורסם בזהר (ח"ג דף ע"ג ע"א) "קודשא בריך הוא ישראל ואורייתא חד הוא".

והנה אמרו חז"ל (סוכה נ"ב ע"ב) "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום", והיצר הוא גם מקור כל הרע בעולם, ובמשך קרוב לששת אלפים שנה הוא נאמן לתפקידו ואין לו מנוח. הוא עמל ויגע יום יום להחטיא את האדם. מדובר ביריב מרושע, ועל פי רוב נראה שהוא בהחלט מנצח בקרב. הוא חותר אחר חולשותיו של האדם, מושך את עיני האדם להדר אחר עניינים שב"חומר" ומעצים כל שטות כאילו היא ערך עליון. ומאידך, את העניינים הרוחניים שהם בעלי ערך אמיתי, הוא מטריף בפנינו עד שאין לנו זמן וכוח להתבוננות בהם. ואולם, עם כל זה, כשנתגבר להילחם נגדו בסייעתא דשמיא, ננצח.

והנה האר"י ז"ל (ליקוטי תורה פרשת כי תצא דברים כ"א י"ד) וה"אור החיים" (דברים כ"א י') ביארו את הפסוק (דברים כ"א י') "כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שביו", בדרך דרוש, שהמלחמה שמדובר עליה היא מלחמת היצר, וכשיצא אדם במלחמה כנגד יצרו, הוא זוכה שיתן ה' את האויב בידו. והוא שאמרו חז"ל (ברכות ה' ע"א) "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע"⁵.

ומה היא באמת העצה להתגבר על היצר ולהשיב את העולם אל תיקונו והנהגתו הראויה כפי שבראו הבורא יתברך מתחילה?

על ידי שיכיר האדם את מהותו האמיתית ואת התכלית שלשמה הגיע לעולם. והמהות האמיתית היא הנשמה, העטופה בלבוש הגוף הנמצא אך ורק במקום השני בחשיבות לעומת הנשמה. הגוף הינו ככלי המשמש את הנשמה כדי להביא רוחניות אל תוך העולם הזה באמצעות לימוד התורה וקיום המצוות הנעשים בסיוע הגוף. **המצב שאנו חווים כעת מורה באופן חד משמעי על אמיתות הדברים.**

*

והנה בהמשך אותה פרשה מצינו תיאור של תופעה המצויה בעת מלחמה: "וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחתה לך לאשה". ולפי דרכו לומד האר"י ז"ל שאותה "יפת תואר" היא הנשמה. הרשע רואה רק את גופו והנאותיו הגשמיות, ואין הוא שם לב לנשמה היקרה אשר בקרבו. ואולם כאשר יחזור החוטא בתשובה, יזכה להארה גדולה ובהירות עד שלפתע יהיה מודע ליופייה הבלתי נראית של הנשמה האלוהית שהיא הקשר שלו עם בורא העולם. ברגע שנעריך רוחניות, נוכל להבין שהקב"ה הביא אותנו לעולם הזה בשביל התורה והמצוות שנהווים על ידם שכר נצחי. ועל כך

⁵ כל פעם שאדם חוטא הוא מחזק את כוחו של ה"ס"א, ולעומת זאת כשעושה מצווה הרי שהוא ממעיט את כוחו ומחזק את כוחות הקדושה. ויותר לעומק מבאר האר"י ז"ל (ספר הליקוטים דף ס' ע"ב) על פי הנאמר בספר איוב (כ' ט"ו) "חיל בלע ויקאנו" ש"חיל" היינו השפע שירד לעולם שנגזל ע"י ה"ס"א כשחטאו בני אדם, וכאשר מתגברים על היצר ועושים מצוות או שחוזרים בתשובה מן העבירות, מכריחים את ה"ס"א להקיא את אותה שפע שבלע ולהחזירו אל הקדושה.



אומרת התורה "וחשקת בה" היינו לשאוף להפוך את יופי הנשמה לחלק העיקרי שבחינו, ולבקש לקחת אותה לו "לאשה" היינו להשקיע את כל כוחותינו בנשמה על ידי תורה ומצוות, תיקון המידות וגמילות חסדים בין אדם לחברו, במקום לבזבז את הזמן והכוחות אך ורק על ענייני הגוף ותאוותיו. ובמקום לייחס חשיבות יתירה ללבוש החיצוני החולף, שהוא הגוף, עלינו להתמקד בלבוש הנצחי של הנשמה הנקרא בפי חז"ל "חלוקא דרבנן" השזור מתורה ומצוות. כל תיבה של תורה היא חוט נוסף ביצירת הלבוש הרוחני שיחזיק מעמד לנצח נצחים, וזה מה שחשוב באמת.

עץ חיים היא למחזיקים בה

אמנם עוברים אנו עתה תקופה לא קלה, תקופה של ייסורים, אך חז"ל (ברכות ה' ע"א) לימדונו כיצד להגיב במצבים אלו, וז"ל: "אם רואה אדם שיסורין באין עליו, יפשפש במעשיו". וביאר רבינו חיים מוואלוז'ין את העניין בספרו "נפש החיים" (שער ד' פרק כ"ט), וז"ל: "והוא כי מדתו יתברך שפועל אדם ישלם לו מדה כנגד מדה, שאותו האבר שקלקל ופגם בחטאו, על אותו האבר עצמו מביא עליו יסורין, ותכלית כוונתו יתברך בזה כדי שמתוך היסורין יבין האדם וידע על איזה חטא באו, וישיב אל לבו להיות מודה ועוזב ושב ורפא לו... וטעמו של דבר, הוא כמ"ש (שער א' פ"ו), שמקור שרשם העליון של המצות תלויות וקשורות בסוד השיעור קומה ופרקי המרכבה סוד האדם העליון כביכול, שכל מצוה פרטית שורשה העליון קשור ונאחז בעולם בכח א' מהשיעור קומה, וכן זה כל האדם, שהוא ג"כ מתוקן ומסודר בכל אבריו וגידיו ופרקיו וכל פרטי כחתיו, בתבנית דמות המרכבה ושיעור קומה, ולזאת כל מצוה מכוונת נגד אבר או גיד א' פרטי שבאדם", עכ"ל.

וממשיכים חז"ל (ברכות שם) בזה"ל: "פשפש ולא מצא, יתלה בבטול תורה", ע"כ. ומדוע דווקא ביטול תורה? מפני שמצות תלמוד תורה שקולה כנגד כל המצוות, כמ"ש (פאה פ"א משנה א', שבת קכ"ז ע"א) "ותלמוד תורה כנגד כולם". ואחד הטעמים, לסיבה שמצות תלמוד תורה שקולה כנגד כל המצוות, כי התורה היא זו שמלמדת את האדם כיצד לקיים את כל המצוות ומורה את הדרך הראויה לילך בה, כמ"ש (ברכות י"ז ע"א) "תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים". וכשם שתלמוד תורה כנגד כולם כן ביטול תורה כנגד כולם.

ואם כן מוטל עלינו בתקופה קשה זו, לנצל את ההסגר הנכפה עלינו לחיזוק בלימוד התורה, ועל ידי זה להתקרב יותר אל בורא העולם. הלא התורה "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר" (משלי ג' י"ח). בעולם הסוער סביבנו, אנו כמו ניצולים מספינה טרופה הנאבקים לצוף על פני הים בתוך הגלים. והתורה היא כקורת עץ בה אנו מחזיקים כדי להציל את חיינו ולעזור לנו לשרוד את הסערה שבחוץ⁶. אלו שיחזיקו חזק בעסק התורה ינצלו ויזכו לשמירה מעולה.

גם תומכי התורה יזכו יחד עם הלומדים לשמירה מכוח הקשר שלהם לתורה. שהרי אמרו חז"ל (אבות פ"ב משנה ז') "מרבה תורה מרבה חיים". בכוח התורה להציל את כל העולם בכלל ואת עם ישראל בפרט מן המגיפה, וגם לתומכים יש חלק בתורה.

בימים אלו התפרסם כי אותן המדינות שלא נקטו צעדים מידיים להפסקת התפשטות נגיף הקורונה באמצעות הפסקת הפעילות וסגירת מסגרות הבידור הרגילות, משלמות על כך מחיר נורא. אך אנו שומרי תורה ומצוות, ובמיוחד בני התורה, בכוחנו לשנות את המצב לטובה על ידי למידת לקחי הימים הקשים הללו ותרומת חלקנו לטובת העניין, היינו על ידי עבודת המידות והעמקה יותר בעסק התורה. ובכך יכולים אנו לבטל את הגזירה ולהביא שפע של ברכה אלוקית לעולם. עולם התורה ישגשג בעזרת השם, ותלמידי החכמים יוכרו כאבן יקרה בכתר מלך מלכי המלכים, וכמקור הברכה והשפע, הבטיחות וההגנה בעם ישראל.

והנה מכיוון שהגזירה חופפת על קרובים ועל רחוקים, לכן נפרט קצת את הלקחים הנצרכים לאותם בני אדם שעדיין אינם שומרים תורה ומצוות בפרטיהם ודקדוקיהם.

⁶ עיין רוח חיים אבות פ"ו משנה ז'.



מושגים חדשים

בני אדם בעולם מסביבנו מייקרים את חיי הגשם עם כל הנאות העולם הזה, בניגוד לערכי מסורת הדת בישראל, דרך חיים שהיא יקרת המציאות בימינו. ולפי דעתי נראה כי בימינו הקב"ה מראה לנו את העניינים הנעשים בעולם בהם הוא מואס ואת דרך החיים המוצאת חן בעיניו.

הקב"ה מואס בחיי המותרות, בחוסר מוסריות ובהערכה עיוורת של אלילי ימינו, ולכן בימים אלו הסיר את שלושתם מהישג ידם של בני אדם. בכוחם של דברי הזוהר (ח"ב דף קפ"ד ע"א) לסייע לנו לקבל מושג חדש בהבנת רבים מן השינויים והמוגבליות שנתחדשו בחיינו בימים אלו, ובכך ייהפכו למסרים יקרים שיישארו עמנו לנצח. וז"ל הזוה"ק: "דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא", ר"ל אין הכרה באור אלא מתוך החושך. ולהלן כמה דוגמאות:

יום השבת. תכלית השבת לרומם את החומר והגשמיות למדרגה רוחנית. האכילה והשתיה, השירה והזמרה, גיבוש המשפחה וזקנים וצעירים כולם יחד מתענגים על השם במצב של שלום בית אמת, היא המשפיעה שפע ברכה והצלחה בששת ימי המעשה, והיא האות על אמונתם של כלל ישראל בהקב"ה כבורא יחיד ומקור השפע בעולם. לצערנו, רבים בחוץ הפכו את היום הקדוש הזה ליום של חופש לבילויים ולקניות. בימים אלו נטל מהם הבורא את "השבת" כפי הגדרתם. הם אינם יכולים לצאת לשום מקום ומוכרחים להישאר בבתיהם יחד עם משפחותיהם. מבחינה מסוימת הוכרחו לשמור שבת. וזו הזדמנות פז לרבים מבני עמנו הטועים מדרך השם להימלט מהחושך שבחיייהם ולזכות לאור באור חיי ערך אמיתיים. בימים אלו הם יהיו מסוגלים להשקיף לו רק מעט ב"שבת" של בורא העולם הנקייה מכל חילול על ידי נסיעות והתעסקות בכל מיני בידור וכו'. ואולי גם יזכו להתרומם ולהכיר בתכלית האמיתית של היום הקדוש. ובכך יזכו לנצח כבר בחצי מהקרב על שמירת השבת. ועל ידי המשך השמירה בדיני השבת, יזכו גם להתחבר אל רוחניותו של היום הקדוש לגמרי.

הכשרות. גם הוא אחד היסודות בעולמה של היהדות. מבחינה רוחנית מאכלות אסורות מטמטמים את הלב ואת השכל ומונעות מן האדם הבנה בהירה בלימוד התורה, ובהשגת המדרגות הרוחניות של דבקות בבורא עולם, שהוא מקור החיים, הכשרות היא דרך טובה בעולם להשגת בריאות הנפש והגוף, ולאריכות ימים טובים ותקנים. ואולם, גם מבחינה מעשית הכשרות משמשת להגנה חזקה נגד הטמיעה באומות העולם. הימנעות ממזון שאינו כשר בכל המקומות מגביל כמובן את ההתחברות החברתית עם אומות העולם ואת העבירות הקשות שיכולות להיווצר בחיבור זה. שהרי בימינו האכילה, ובפרט האכילה בחוץ, הפכה לתרבות ובלילי. רבים נוהרים למסעדות, שלצערנו אינן כשרות. וכעת עם התפשטות נגיף הקורונה, כל המסעדות נסגרו עד להודעה חדשה. כמו לעניין השבת, גם זהו מסר והזדמנות. כעת, לאחר שגרם הקב"ה לכך שייסגרו כל המסעדות, ויהודים שעדיין לא שומרים תורה ומצוות הופרדו בעל כורחם מהאפלה הרוחנית של המסעדות הלא-כשרות בהם היו שקועים עד עתה, יכולים הם להיות יותר פתוחים לקבל על עצמם לאכול כשר ולהעריך את המדרגה הרוחנית שהיא מספקת.

ובזמנים אלו יש מקום גם לחיזוק בשמירת **טהרת המשפחה**. השמירה על הלכות טהרת המשפחה מקנה למשפחות, שמחה ונחת ושלוש בית אמת, הילדים והצאצאים שבאים לעולם יהיו מאירים בנשמתם הקדושה ובאור פניהם התמים והטהור, ובמידותיהם התרומיות, שכל כולם בבחינת צלם אלהים, וכמו שאמרו חז"ל (יבמות ע"ט ע"א) על תכונות היסוד של ישראל, שהם ביישנים, רחמנים וגומלי חסדים, וכל רואיהם יכירום כזרע ברך השם, הפוך מן החוצפה הגאוה והבוז של אותם המפקירים את צלם האלהים מלהיות נחלת חלקם בחיים.

הלא בימינו, הגרועים שבעולם הרחובי אינם מכירים כלל בחיי משפחה תקינים, וגם במקרה הטוב לאלו שעדיין אינם שומרים תורה ומצוות, שמירה על טהרת המשפחה בתוך חיי הנישואין מתקבלת אצלם כדבר בלתי אפשרי. ואולם כעת עם הפחד הגדול מלהידבק במחלה, בעל כורחם, הכללים בחיי



המשפחה השתנו אצל רבים. ושוב זוהי הזדמנות מצוינת להכיר בכך שהשמירה בחיי המשפחה על הטהרה אכן אפשרית היא וגם תועלתית. הריחוק בין בני הזוג מחושך חיי תאוות יכולה לפתוח את עיניהם לאור חדש של טהרה בחיי המשפחה ושלום בית אמתי.

"בדידות" עם התורה הקדושה

עד עתה התייחסנו לכמה עניינים בחיי בני האדם שיש בהם גם פן שלילי שהקב"ה מואס בו, וגם פן חיובי שהקב"ה אוהב. ועתה נתמקד בעניינים המוצאים חן בעיני הבורא יתברך, שאין בהם צד שלילי, כי הם מצוות עשה שאנו מצווים לקיימם, ונזכיר מהם כמה, שהם יסודות לכולם.

תורה ומצוות, תפילה, מידות טובות וגמילות חסדים. כל העניינים הללו שמהותם חיים רוחניים, תקפים בכל זמן ובכל מקום, גם כאשר אנחנו מוכרחים להסתגר בבתנו. הלוא "משחרב בית המקדש אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח' ע"א). והדברים אמורים גם כלפי עולם שיש בו סיכון גדול להיפגע בנגיף הקורונה. אין דבר המונע אותנו כיום מלהתפלל, מלעסוק בתורה, משמירת המצוות ומחינוך הבנים בתוך מסגרת הבית.

לא נטל הבורא את עולמנו הרוחני מאתנו, ח"ו. אלא, באהבתו אותנו, נטל מאתנו רק את המלכודות הגשמיות בלבד. והרי אפשר לקחת את הגמרא, הסידור, הטלית והתפילין אתנו גם למקום המבודד. והשכינה שוכנת לא רק במקום של ציבור העוסקים בתורה או מתפללים, אלא "אפילו אחד היושב ועוסק בתורה לבדו השכינה שרויה עמו" (אבות פ"ג משנה ו'), וגם תפלת היחיד תתקבל בהיותו אנוס מלהתפלל בציבור.

להלכה ולמעשה, המצב בו אנו נמצאים מציע לנו מספר עניינים עליהם נוכל לעבוד כדי לשפר את מעשינו.

בין אדם לחברו. אחד הדברים הנחוצים לחיזוק הוא בענייני בין אדם לחברו, פירוד הלבבות, שנאת חנם וחוסר האחדות בולט מאוד בזמנינו. ישנם רבים המעדיפים להימנע מלשוחח עם אנשים מסוימים מכל סיבה שהיא, למרות היותם חלק מעם ה'. וכעת מראה לנו הקב"ה שכאשר אנו לקויים בענייני בין אדם לחברו, מידה כנגד מידה, הוא יוצר מצב שבו אנחנו מוכרחים להיפרד אחד מהשני בעל כרחינו, ועל כל פנים ניתנת לנו ההזדמנות להגביר אהבה, אחוה, שלום ורעות עם בני הבית, שממש תתפשט רגשי אהבה ושלום לכל ישראל.

שלום בית וחינוך. עצם ההכרח להישאר בבית הוא גם הזדמנות נפלאה ונחוצה לעבוד על שני עניינים החסרים אצלנו, שלום בית אמיתי וחינוך הבנים והבנות, שבכללו חיזוק הקשר עם הילדים על ידי שיחה ועידוד, לימוד פרטני ומשותף, והמצאת דרכי משחק וחינוך שיעשירו תבונת הילדים, ויעצימו את רוחם במטעני רגש ואהבת הורים. זו היא הזדמנות נדירה בה יכול כל אחד בכל עת ובכל שעה להתפנות לרצון ילדיו ולסייע להם באשר הם נדרשים ברצף גמור בלי שום יציאה החוצה.

צדקה וחסד. ועוד עניין חשוב הוא תיקון ההתייחסות אל ענייני הממון. הכלכלה בעולם ספגה מכה קשה. קיבלתי שיחות רבות מאנשים שרואים את עושרם ונכסיהם צונחים בערכם והם אובדי עצות. אנשים רבים רואים בכספם חבל הצלה, והם לעולם לא היו חולמים לשחרר מכספם ולתת לאחרים. הם הקדישו את כל זמנם ומרצם להרוויח מיליונים, ולפתע הם רואים כי כספם אינו בטוח וגם אינו מועיל להם מאומה, כאבן שאין לה הופכים, בבחינת מרבה נכסים מרבה דאגה. הגיע הזמן להכיר בעובדה שהדברים היחידים שבהם כדאי להשקיע ממון ועליהם אפשר לסמוך לנצח נצחים, הם עשיית צדקה וחסד ולתמוך בלומדי תורה. השקעות אלו לעולם לא יאבדו את ערכם, והם ערבות לנו בעת צרה, כמ"ש (משלי י' ב') "צדקה תציל ממות". והתמיכה בתורה יש בה יתרון נוסף, כי בכוח התורה להציל את עם ישראל ואת כל העולם מחורבן.



כתר המלך

כבר הזכרנו את דברי הזוהר המשמשים יסוד גדול, שאין אנו זוכים להכיר באור אלא מתוך החושך, והרחבנו לבאר איך יכול המצב הנוכחי להוציא לאור את היופי שבקיום המצוות. ברצוני להוסיף ולהציע בסיכום העניין, שפריצת מגפת הקורונה באה להבליט את ההבדל בין ישראל לעמים. לנו יש תורה ומצוות וקשר אישי עם בורא העולם אשר שכנינו בינינו בכל מקום שנהיה. לעולם החיצוני יש חרדה ובהלה מן הנגיף החדש התוקף על כל צעד ושעל: "הקורונה" - "כתר" בלשון לעז⁷, אך לנו, עם ישראל, "כתר" אחר משלנו - התפילין שאנו מניחים בראשינו ובזרוענו יום יום (ראה דברים ו' ח', י"א י"ח). התפילין של יד מונחים כנגד הלב לשעבד את תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך, והתפילין של ראש כנגד המוח שהנשמה שבמוח עם שאר החושים והכוחות כולם יהיו משועבדים לעבודתו יתברך. הידיים והראש גם מבטאים את הכוח הפיזי באדם ואת כישוריו השכליים, ואם יהיו כולם מכוונים לתורה ומצוות, נוכל לקדש את גופינו כאשר נשתמש בו ככלי לעבודת ה'.

לעולם שמסביב קשה מאוד להסתדר בלי כל העיסוקים והבילויים שהיו רגילים בהם עד עתה, עד שרבים איבדו טעם בחיים, אבל אנו המניחים על גופינו את "כתר המלך" מתעסקים בעניינים יותר מרוממים. אצלנו ענייני הרוח גוברים על החומר ומרוממים אותו, עד שגם החומר מתקדש ונהפך לרוח. זו היא עבודת הבורא במדרגה העליונה ביותר.

רגיל אני לומר שיכולים אנו לנצל את כוח הבחירה באחד משני אופנים. בכוחנו לבחור לחיות את חיינו בדומה לחתול הרץ ממקום למקום לתפוס שאריות אוכל למחייתו, ובכוחנו לבחור לחיות כבני אדם, בחיים של תורה ומצוות. בימים טרופים אלו, בסייעתא דשמיא, נצל את כוח הבחירה שבתוכנו לבחור באור על פני החושך, ולזכות לישועת ה' במהרה.

רוח ממללא

בבריאת האדם כתוב בתורה (בראשית ב, ז): "ויפח באפיו נשמת חיים", ובזוהר פירשו, שהנשמה שבקרבתנו היא מנשימת פיו יתברך, ולכן אמרו חז"ל: נשמת ישראל חלק אלוה ממעל. ועל זה כתוב בתורה שהקב"ה ברא את האדם בצלם אלהים, היינו מצד נשמתו כנ"ל, כאשר הגוף אינו אלא לבוש אל הנשמה, אלא שעל ידי קיום המצוות באברי הגוף מתקדש גם הגוף ונעשה בבחינת צלם אלהים.

על הפסוק "ויהי האדם לנפש חיה" כתב התרגום "רוח ממללא", היא נפש שכלית המדברת, כי כוח הדיבור הוא עצם מעלת האדם, שהרי ישנן ארבע מדרגות יסודיות בנבראים והם: דומם צומח חי ומדבר. ונמצא שמהות ומעלת האדם הוא כח הדיבור. ולא נברא פה לאדם אלא לתורה ולתפלה, ולהדריך בני אדם בדרכי המוסר וההשקפה, וכל זה הוא לנו כאויר לנשמה.

והנה מחלת הקורונה פוגעת דווקא בעניין הנשימה, כי והנדבקים בה ב"מ באופן קשה אינם יכולים לנשום רח"ל, וניטל מהם כח הדיבור שהוא עצם מהותו ומעלתו של האדם, והנספים במחלה זו הם דוקא מפני חוסר היכולת לנשום.

לכן הבה ונתחזק בשמירת הפה, שלא לדבר לשון הרע, רכילות, ניבול פה, ליצנות וכדומה, ורק נקדיש הפה שלנו לתורה, תפילה, מצוות ומעשים טובים, ונזכה לקיים בנו הצלם אלהים והרוח ממללא, ורוח הנשימות לדיבורים טובים ומועילים ולבריאות הגוף לאריכות ימים, אכ"ר.

*

חג הפסח בפתח, ובו ניזכר בניסים ובנפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו ביציאת מצרים, ומתוך כך להכיר בניסים הגדולים והנפלאים הנעשים לנו בכל יום ובכל שעה, אלא שאין אנו שמים לב להם. והרמב"ן כתב (סוף פרשת בא), שאחר שהראנו הקב"ה הניסים והנפלאות של יציאת מצרים וקריעת

⁷ הוא קרוי כן מפני שתחת ראייה מיקרוסקופית חידק זה דומה בצורתו לכתר.



ים סוף, והניסים שבמדבר, מי שלא יכיר "בניסים הטבעיים" המלווים את חיינו בכל יום, אין לו חלק באלהי ישראל, ועל כך אנו אומרים בתפילת י"ח: ועל ניסך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך שבכל עת. רק אם נפקח עינינו כבר נכיר את ניסי השם המקיפים אותנו בכל שעה ורגע ונודה לה' מאד מאד על גודל חסדיו עמנו.

עלינו ללמוד את לקח התקופה שאנו בעיצומה, ולהפנים עיקר גדול שהעולם וכל אשר בו הם מאת הבורא יתברך לבדו, וכשם שעשה ניסים ונפלאות במצרים ושידד את כל מערכות הטבע, כן יעשה לרפאות את כל החולים ולהגן על עמו ישראל מכל נזק.

ישלח לנו הבורא יתברך במהרה רפואה שלימה, שמחה, הצלחה ובריאות איתנה לכל עמו ישראל. ותקוותינו ותפילתנו שבזכות החיזוק הגדול שנעשה בדביקותנו באוצרות התורה והמצוות, יהי רצון מלפניו יתברך שנראה בקרוב את הישועה מן הגזירה, וכל העולם כולו יכירו ש"אין עוד מלבדו" (דברים ד' ל"ה).